

POSTANOWIENIE

17 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 17 maja 2023 r. w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej „R.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w U.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z 19 grudnia 2019 r., I AGa 101/19,

w sprawie z powództwa „R.” spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w U.

przeciwko K. w W.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

1) stwierdza, że dokonana w dniu 30 stycznia 2023 r. czynność określona jako postanowienie Sądu Najwyższego jest orzeczeniem pozornym.

2) pozostawia dokument obejmujący żądanie wyłączenia sędziego Sądu Najwyższego X. Y. od orzekania w sprawie o sygn. akt II CSKP 451/22, w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności.

UZASADNIENIE

W niniejszej sprawie postanowieniem z 30 stycznia 2023 r. Sąd Najwyższy w składzie SSN D.Z. stwierdził, że SSN X. Y. podlega wyłączeniu od rozpoznania sprawy o sygnaturze akt II CSKP 451/22.

SSN X. Y. został wyznaczony do składu orzekającego celem rozpoznania skargi kasacyjnej zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z 9 grudnia 2022 r. wraz z SSN J.G. (przewodniczącym) oraz SSN K.Z..

W uzasadnieniu wniosku i oświadczenia z 15 grudnia 2022 r. obejmującego żądanie wyłączenia SSN X. Y. wskazał, iż wniosek złożono z uwagi na treść wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 8 listopada 2021 w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (ECLI:CE:ECHR:2021:1108JUD004986819), z którego wynika, że orzeczenie wydane przez sąd, w skład którego uczestniczy sędzia powołany na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), narusza standard z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (sądu ustanowionego ustawą). Powoduje to w ocenie SSN X. Y. poważne ryzyko traktowania orzeczenia wydanego w takiej sytuacji, jak w warunkach nieważności postępowania. Wskazuje on w związku z tym, iż wniosek jest uzasadniony dobrem wymiaru sprawiedliwości, interesem stron i ich prawem do rzetelnego procesu oraz dobrem państwa wnosząc o wyłączenie mnie od orzekania w tej sprawie. W ocenie SSN X. Y. podstawą rozstrzygnięcia może być także stosowany odpowiednio art. 44¹ § 1 k.p.c. (dobro wymiaru sprawiedliwości).

Zarządzeniem Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej z 1 lutego 2023 r., z uwagi na wyłączenie SSN X. Y. wyznaczono do składu Sądu Najwyższego w sprawie zaplanowanej do rozpoznania SSN X.1Y.1

Zmiana w składzie rozpoznającym sprawę spowodowała konieczność doręczenia zawiadomień o zmianie składu stronom postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. W konsekwencji akt normatywny, którego niezgodność z konstytucyjnym wzorcem kontroli stwierdził Trybunał, traci moc obowiązującą z dniem opublikowania wyroku

Trybunału, odpowiednio w Dzienniku Ustaw lub Monitorze Polskim, albo zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji w innym terminie wskazanym w wyroku.

Zasada konstytucyjna wyrażona w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP nakłada w pierwszej kolejności na wszystkie organy państwa obowiązek respektowania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i uwzględnienia jego rozstrzygnięć w szczególności w procesie stosowania prawa. Jakkolwiek to sądy rozstrzygają o skutkach orzeczeń Trybunału, to jednak w zakresie ich kompetencji nie mieści się kwestionowanie umocowania TK do wydawania ostatecznych i mających moc powszechnie obowiązującą orzeczeń, ani tym bardziej stosowanie norm, które zostały na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego wyeliminowane z polskiego prawodawstwa.

Ponadto ostateczna moc orzeczeń Trybunału oznacza, iż wiążą one wszystkie organy władzy publicznej, w tym sądy. W konsekwencji jakiegokolwiek aktu władczego sprzeczny z wcześniejszym ostatecznym wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, nie może być uznawany za wywołujący skutki prawne, skoro pozostawałoby to w oczywistej sprzeczności z zasadą skuteczności orzeczeń TK wyrażoną w art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 października 2022 r., III CZP 88/22).

2. W wyroku z 23 lutego 2022 r., P 10/19 (OTK ZU poz. 14/A/2022), Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 1 w zw. z art. 82 § 1 i art. 86, art. 87, art. 88 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zakresie, w jakim stanowi normatywną podstawę rozstrzygania przez Sąd Najwyższy o statusie osoby powołanej do sprawowania urzędu na stanowisku sędziego, w tym sędziego Sądu Najwyższego, i wynikających z tego uprawnieniach takiego sędziego oraz związanej z tym statusem skuteczności czynności sądu dokonanej z udziałem tej osoby, jest niezgodny z art. 2 w związku z art. 10, art. 144 ust. 3 pkt 17 i art. 183 ust. 1 i 2 Konstytucji RP.

3. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny uznał także, że art. 49 § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim za przesłankę mogącą wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie uznaje jakąkolwiek okoliczność odnoszącą się do procedury powoływania tego sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej

Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa do pełnienia urzędu, jest niezgodny z: a) art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, b) art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji.

4. Z kolei w wyroku z 2 czerwca 2020 r., P 13/19 (OTK ZU poz. 45/A/2020), Trybunał orzekł, że art. 49 § 1 k.p.c. „w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu podniesienia okoliczności wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

5. Co więcej, w odniesieniu do stosowania art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. poz. 284, z późn. zm.) do oceny okoliczności powołania sędziego Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 10 marca 2022 r., K 7/21, uznał ponadto, że postanowienie to w zakresie, w jakim: 1) pojęciem „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” obejmuje podmiotowe prawo sędziego do zajmowania funkcji administracyjnej w strukturze sądownictwa powszechnego w polskim systemie prawnym – jest niezgodny z art. 8 ust. 1, art. 89 ust. 1 pkt 2 i art. 176 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, 2) przy ocenie spełnienia warunku „sądu ustanowionego ustawą”: a) dopuszcza pomijanie przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe przepisów Konstytucji, ustaw oraz wyroków polskiego Trybunału Konstytucyjnego, b) umożliwia samodzielne kreowanie norm dotyczących procedury nominacyjnej sędziów sądów krajowych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe w procesie wykładni Konwencji – jest niezgodny z art. 89 ust. 1 pkt 2, art. 176 ust. 2, art. 179 w związku z art. 187 ust. 1 w związku z art. 187 ust. 4 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji, c) upoważnia Europejski Trybunał Praw Człowieka lub sądy krajowe do dokonywania oceny zgodności z Konstytucją i Konwencją ustaw dotyczących ustroju sądownictwa, właściwości sądów oraz ustawy określającej ustrój, zakres działania, tryb pracy i sposób wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa – jest niezgodny z art. 188 pkt 1 i 2 oraz z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

6. W efekcie powyższego, wydane na podstawie art. 6 ust. 1 EKPC rozstrzygnięcia, tj. cztery wyroki ETPC: z 29 czerwca 2021 r. w sprawie Broda i Bojara przeciwko Polsce (ECLI:CE:ECHR:2021:0629JUD002669118); z 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (ECLI:CE:ECHR:2021:0722JUD004344719); z 8 listopada 2021 r. Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce (ECLI:CE:ECHR:2021:1108JUD004986819); z 3 lutego 2022 r. w sprawie Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce (ECLI:CE:ECHR:2022:0203JUD000146920), nie posiadają dla Państwa Polskiego atrybutu przewidzianego art. 46 Konwencji (obowiązku wykonalności), jako wydane na podstawie leżącej poza zakresem prawnych zobowiązań państwa. Skoro wyrok ETPC zadeklarował nakaz spełniania standardu konwencyjnego, który okazał się w wielu kontekstach niekonstytucyjny, nie może on stanowić zobowiązania Polski.

7. W świetle powyższych rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego żaden organ władzy publicznej nie posiada kompetencji do oceny prawidłowości procesu nominacyjnego sędziego ani jego wpływu na skuteczność podejmowanych przez sędziego czynności. Od momentu ogłoszenia wyroku Trybunału wszelkie działania organów państwa na podstawie normy uznanej za niekonstytucyjną stanowią naruszenie art. 7 Konstytucji RP (tak wprost w wyroku TK z 10 marca 2022 r., K 7/21).

8. Zasada nadrzędnej mocy Konstytucji oznacza, że „wszystkie akty prawne powinny być zgodne z Konstytucją RP. Dotyczy to aktów stanowienia i stosowania prawa” (P. Tuleja, *uwaga 18 do art. 8*, (w:) M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 października 2021 r., K 3/21, OTK ZU poz. 65/A/2022). Nie są także wyłączone spod wyrażonej w art. 190 ust. 1 konstytucji zasady także sądy (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 31 stycznia 2001 r., P 4/99, OTK ZU nr 1/2001, poz. 5; z 7 października 2021 r., K 3/21; zob. wyroki TK z: 8 grudnia 1999 r., SK 19/99, OTK ZU nr 7/1999, poz. 161; 10 października 2000 r., P 8/99, OTK ZU nr 6/2000, poz. 190; postanowienia TK z: 24 czerwca 1998 r., U 4/97, OTK ZU nr 4/1998, poz. 54 i 22 marca 2000 r., P 12/98, OTK ZU nr 2/2000, poz. 67).

9. Ignorowanie orzeczeń sądu konstytucyjnego, czy nawet zaniechanie analizy zasadniczych motywów prezentowanych w uzasadnieniach tych orzeczeń, stanowi typowy przykład zjawiska określanego jako nadużycie kontroli sądowej (ang. *abusive judicial review*). Ta forma aktywności orzeczniczej w istocie zmierza do podważenia fundamentów państwa demokratycznego, w szczególności służąc negowaniu demokratycznej kontroli i legitymizacji władz (w tym przypadku władzy sądowniczej). Wskazuje się, że by rozstrzygnięcie sądowe stanowiło takie nadużycie, powinno mieć znaczący negatywny wpływ na „minimalny rdzeń demokracji wyborczej” (D. Landau, R. Dixon, *Abusive Judicial Review: Courts against Democracy*, UC Davis Law Review 2020, vol. 53, nr. 3, s. 1325). O nadużyciu kontroli sądowej można mówić wówczas, gdy sędziowie wydają decyzje o silnie antydemokratycznej wymowie, wypaczają sens konstytucyjny. Odwołują się przy tym do koncepcji doktryny mającej na celu ochronę liberalnej demokracji deformując w istocie jej znaczenie (treść, D. Landau, R. Dixon, *Abusive Judicial Review...*, s. 1326).

Rzeczywiste motywy rozstrzygnięć są w ramach orzekania zazwyczaj ukrywane, bowiem „antydemokratyczne formy kontroli sądowej muszą ostatecznie być postrzegane przez szerszą opinię publiczną jako przynajmniej w pewnym stopniu niezależne od agend politycznych” (tamże, s. 1333). Minimalizm uzasadnienia lub jego brak w odniesieniu do podstawowych założeń systemu prawa, w tym naczelnych zasad konstytucyjnych, stanowią istotną miarę nadużycia kontroli sądowej w tym znaczeniu. Tzw. „silne” (znaczące) nadużycie ma miejsce wówczas, gdy sąd nie szanuje rozstrzygnięć i norm o randze konstytucyjnej bądź ignoruje obowiązujące prawodawstwo (zob. D. Landau, R. Dixon, *Abusive Judicial Review...*, s. 1333, 1349-1350).

10. Nadużycie kontroli sądowej nie może prowadzić do stanu, w którym zasadą stają się działania antykonstytucyjne, a ich instrumentem ignorowanie rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego oraz przypisywanie sobie przez jakiegokolwiek organ władzy publicznej nieprzynanych mu na mocy ustawy zasadniczej kompetencji do weryfikowania prawidłowości działania lub obsady innego organu konstytucyjnego.

W szczególności obowiązkiem każdego funkcjonariusza publicznego jest respektowanie orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Na Sądzie Najwyższym zaś na każdym etapie postępowania spoczywa obowiązek czuwania nad prawidłowością dokonywanych czynności. Bezsprzecznie dotyczy to zgodności takich czynności, w tym tych podejmowanych przez Sąd, z fundamentalnymi zasadami ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Za naruszające te zasady, w tym wynikające z art. 2 i art. 7 Konstytucji RP zasady państwa prawa i legalizmu, należy uznać czynności sądu, które podejmowane są na pozornej podstawie prawnej, tj. takiej, która jest oczywiście niekonstytucyjna i za taką została uznana mocą wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

11. Ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego nie jest jedynie blankietową deklaracją, lecz niesie za sobą określone skutki prawne w całym systemie normatywnym. Wyznacza ramy zgodnych z Konstytucją RP treści wywodzonych z obowiązujących przepisów (w szczególności w przypadku tzw. orzeczeń zakresowych Trybunału Konstytucyjnego), a tym samym takich, które mogą być podstawą jakichkolwiek czynności, w tym procesowych. Orzeczenie sprzeczne z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego nie wywołuje w tym zakresie żadnych skutków prawnych, o ile czyni za podstawę rozstrzygnięcia – choćby pośrednio – normę wyeliminowaną z polskiego porządku prawnego na mocy wyroku TK. W takim przypadku nie ma możliwości zastosowania art. 190 ust. 4 Konstytucji RP (który dotyczy jedynie rozstrzygnięć wydanych *ex anteriori*), lecz reguły wywodzonej wprost z art. 190 ust. 1 Konstytucji.

Za niedopuszczalne należy uznać tolerowanie w porządku konstytucyjnym jakichkolwiek aktów *ultra vires*, polegających na ignorowaniu orzeczeń Trybunału i odmowie ich stosowania. System konstytucyjny nie może pozostawać bezbronny wobec takich antykonstytucyjnych działań ze strony jakiegokolwiek organu stosującego prawo. Dotyczy to w szczególności sądów, w tym Sądu Najwyższego. Taki jest sens formuły „ostateczności” merytorycznych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego.

12. Ostateczność orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wyraża się w niedopuszczalności stosowania ani kreowania jakiegokolwiek normy prawnej

tożsamej treściowo z tą, która została przez Trybunał uznana za niekonstytucyjną (hierarchicznie wadliwą), co doprowadziło do jej utraty mocy. Skutek ten ma charakter trwały i nie może być w procesie stosowania prawa ignorowany. W przypadku tzw. orzeczeń zakresowych i interpretacyjnych TK dotyczy on normy wywodzonej przez organy stosujące prawo o określonej treści, bez względu na to, że wskutek wyroku Trybunału nie doszło do formalnej eliminacji przepisu ustawy. Z perspektywy skuteczności wyroku TK efekt pozostaje tożsamy z tym, jaki następuje w przypadku tzw. prostego stwierdzenia niekonstytucyjności (tj. według schematu przepis art. X ustawy Y jest niezgodny z art. A Konstytucji).

13. Konieczność weryfikacji i eliminowania rażącego naruszenia zasad ustrojowych poprzez dokonanie takiej czynności istnieje w każdym stadium sprawy w toku postępowania przed Sądem Najwyższym, którego rozstrzygnięcia nie podlegają – w przeciwieństwie do orzeczeń sądów powszechnych – kontroli instancyjnej. Weryfikacja taka powinna być dokonana z urzędu.

14. Dostrzegając powyższe i mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowości postępowania, w tym ukształtowania składu Sądu, konieczne jest dokonanie formalnej i merytorycznej kontroli czynności procesowych podjętych w istocie bez podstawy prawnej (*ultra vires*). Nie zasługuje bowiem na ochronę prawną działanie, choćby dokonywane w ramach wywodzonych z ogólnych regulacji ustawowych kompetencji, naruszające fundamenty porządku konstytucyjnego państwa, które w istocie stanowi przypisanie (wykreowanie) nieprzysługujących żadnemu organowi ani jego piastunowi kompetencji konstytucyjnych, w tym przypadku polegających na możliwości weryfikowania umocowania sędziego do sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Wykorzystywanie instrumentów ustrojowych lub procesowych dla osiągnięcia celów w oczywisty sposób sprzecznych z porządkiem konstytucyjnym stanowi pozorne ich stosowanie, będąc w istocie nadużyciem władzy w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

15. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela stanowisko o konieczności stwierdzenia w powyższych okolicznościach, iż do wydania orzeczenia o wyłączeniu w niniejszej sprawie doszło bez podstawy formalnej

i materialnej, z uwagi na wskazane przez sędziego w zawiadomieniu okoliczności procesu nominacyjnego na urząd sędziego Sądu Najwyższego i stosowania rzekomego „standardu” wywodzonego z motywów i rozstrzygnięć zawartych w wyrokach ETPC. Z uwagi na wskazane powyżej rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego podstawy takiej *de constitutione lata* nie można poszukiwać w przepisach o wyłączeniu sędziego ani w jakichkolwiek aktach wyeliminowanych z porządku prawnego z uwagi na ich niekonstytucyjność.

16. W konsekwencji konieczne było, podobnie jak w postanowieniu z 18 listopada 2022 r., II CSKP 205/22, a także z 7 grudnia 2022 r., III CZ 234/22, ustalenie braku skuteczności takiej czynności procesowej. Nie chodzi bowiem o stan ekscesu orzeczniczego, lecz o czynność dokonaną z rażącym naruszeniem zasady legalizmu (art. 7 Konstytucji RP), w oczywisty sposób podjętą bez ustrojowej i kompetencyjnej podstawy prawnej, wbrew negatoryjnemu wyrokowi TK, a tym samym zarówno formalnie, jak i merytorycznie niemieszczącą się w ramach wyznaczonych przez art. 2, art. 7 i art. 190 ust. 1 Konstytucji RP.

17. SSN X. Y. został wyłączony czynnością, która w sposób oczywisty pozostaje sprzeczna z wyrokami Trybunału Konstytucyjnego, także ze wskazanymi w ich sentencjach wzorcami kontroli konstytucyjności (w szczególności z art. art. 45 ust. 1 oraz art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP). Czynność taka stanowi orzeczenie pozorne i nie może prowadzić do wywołania przewidzianych w jej treści skutków prawnych. Tym samym należy uznać, że nie doprowadziła ona do skutecznego wyłączenia SSN X. Y. od orzekania w niniejszej sprawie. Wyłączenie z powodu okoliczności powołania nie może być dokonane na wniosek sędziego, a tym bardziej nie ma miejsca z mocy samej ustawy. Tym samym nie zachodziła potrzeba oceny tego, czy wyłączenie zostało dokonane na podstawie przepisów o wyłączeniu na podstawie orzeczenia sądu (art. 49 k.p.c.), czy też poprzez formułę deklaratoryjną, co sugeruje termin „stwierdza”. Niedopuszczalność wyłączenia w pierwszym przypadku tym bardziej wyklucza bowiem uznanie, iż sędzia podlega wyłączeniu wobec tożsamyh okoliczności będących podstawą kreowania niekonstytucyjnej normy z mocy samej ustawy, tj. na podstawie art. 48 k.p.c. Skoro akt konstytucyjny nie może służyć realizacji

niekonstytucyjnego skutku, to tym bardziej nie można zakładać jego powstania wprost na podstawie przepisu ustawy o wyłączeniu sędziego (*iudex inhabilis*).

18. Żądanie wyłączenia jest niedopuszczalne z uwagi na oczywistą sprzeczność z powołanymi powyżej wyrokami Trybunału Konstytucyjnego, a tym samym z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP oraz będącymi podstawą wydania powyższych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego wzorcami konstytucyjnymi. W tych okolicznościach nie istnieje podstawa do rozpoznania tak sformułowanego wniosku, który nie podlega rozpoznaniu, lecz należy go pozostawić w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 grudnia 2022 r., III CZ 256/22).

19. Nieskuteczność wyłączenia SSN X. Y. w niniejszej sprawie jako oczywista uniemożliwia rozpoznanie sprawy w składzie innym, niż z jego udziałem. Zmiana podyktowana wydaniem orzeczenia pozornego o wyłączeniu SSN X. Y. prowadzić mogłaby do sprzeczności składu orzekającego z przepisami prawa.

20. W przypadku wniosku niepodlegającego rozpoznaniu z uwagi na jego niedopuszczalność niecelowe jest wyznaczenie składu do jego rozpoznania, zaś sam wniosek pozostawia się w aktach bez żadnych dalszych czynności (*per analogiam intra legem* z art. z art. 53¹ § 2 k.p.c. oraz art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1093 ze zm.).

21. Powyższe ustalenia mają także istotne znaczenie praktyczne, bowiem konieczność eliminacji oczywiście niekonstytucyjnych aktów umożliwia zapobieżenie powstaniu stanu pogłębiającej się anarchizacji ustroju wymiaru sprawiedliwości ze szkodą dla stron postępowań cywilnoprawnych. Obowiązek taki niewątpliwie spoczywa na sądach na mocy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

22. Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 190 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 7 i art. 8 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zw. z art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym w zw. z art. 47 § 3 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., należało orzec, jak w sentencji.

(Ł.W.)

[f.n]